

Excursionisme

Un dels motors que han fet de Catalunya una nació a l'avantguarda d'Europa en cultura, economia i drets socials ha estat l'associacionisme, que ha facilitat la formació de grups heterogenis de persones que, cadascuna des de les seves possibilitats, coneixements i interessos, col·laboren voluntàriament per assolir uns propòsits específics d'interès comú amb implicacions normalment socials. També ha estat així en ciència. A banda de nombroses associacions exclusivament científiques, la ciència ha comptat amb molts altres aliats culturals. Per exemple, el 26 de novembre del 1876, cinc persones amb inquietuds excursionistes i científiques van crear l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques, amb el propòsit explícit d'"investigar tot quant mereixi la preferent atenció sota els conceptes científic, literari i artístic, en la nostra benvolguda terra". L'esperit fundacional d'aquesta associació, embrió de l'actual Centre Excursionista de Catalunya (CEC), ha perviscut fins a l'actualitat, com tantes d'altres de tarannà similar.

Les condicions, però, han canviat. La facilitat d'accés a la muntanya, la popularització de la natura com a lloc de gaudi i desport, també de competició, els canvis legals i normatius i la implicació de les universitats i centres de recerca en l'anàlisi sistemàtica del territori en totes les seves vessants, podrien fer pensar que l'interès en l'excursionisme científic ha minvat. No és així. N'hi ha prou amb sortir a la muntanya amb els ulls oberts i el cervell actiu. Fa unes setmanes, un amic meu del CEC, dins el qual qui signa aquesta columna ha fet de vocal en nombroses ocasions, em va escriure emocionat per una troballa d'interès geològic que havien fet durant una excursió precisament amb el planter de la casa, els infants i llurs famílies.

L'excursionisme científic no ha mort, però això no treu que calgui revitalitzar-lo i revalorar-lo. Cada any, milers d'ornitòlegs aficionats segueixen les aus migratòries; botànics i geòlegs analitzen i classifiquen el substrat vegetal i mineral i deixen constància dels canvis que s'hi produeixen; arqueòlegs i historiadors que es guanyen la vida de qualsevol altra manera surten al camp a la descoberta de noves dades. Tots ho fan per gaudi propi, però també amb consciència social d'incrementar el coneixement i la cultura del país. Ciència i excursionisme estan tan lligats ara com fa 140 anys. Calen, això sí, eines més eficaces per fer públiques les troballes i que mantinguin els estàndards científics, que les universitats i centres de recerca reconeixin aquesta feina insubstituïble i, per descomptat, associacions que els donin cobertura i aixopluc. *

Apologia científica de la vida

Un dels fets més evidents, si estem llegint aquest text, és que estem vius. La vida és l'element distintiu més important de la Terra però, tanmateix, no és gens fàcil definir-la. Respirar ens fa ser vius? Hi ha molts éssers vius que no respiren. O potser el fet d'incrementar l'ordre intern de les nostres molècules, com diria un físic expert en termodinàmica? Tanmateix, quan deixem cristal·litzar sal per evaporació, els cristalls que es formen tenen les molècules més organitzades, però no són éssers vius. Per això tot sovint quan es parla de la vida cal recórrer a estratègies que, sense abordar el problema frontalment, permetin capir-ne els aspectes més importants. Aquest mes us vull suggerir tres llibres que amalgamen què és la vida, especialment la humana.

La vida, procés alquímic

Des de la ciència, la vida es pot abordar de moltes maneres: l'ADN, el naixement, el sexe, el cervell i el llenguatge, etcètera. Joan Borja i Sanz ens acosta a la vida des de totes aquestes perspectives a *Sobre l'alquímia de la vida*, llibre guanyador del I Premi Internacional de Divulgació Científica Ciutat de Benicarló. Borja és mestre, filòleg i filòsof, autor de més de trenta llibres, i ha ocupat i ocupa diversos càrrecs directius dins la universitat i l'Institut Alacantí de Cultura. Ens presenta aquesta alquímia a través d'una conversa amb l'investigador Xavier Vendrell, especialista en genètica i director de la Unitat de Genètica Reproductiva de Sistemes Genòmics. Una conversa on van desfilant tot un seguit de temes d'absoluta actualitat vital, com els reptes de la investigació genètica, els compromisos ètics de la manipulació embrionària, la prevenció de malalties hereditàries, la descodificació del DNA, el clonatge de mamífers i un llarg etcètera d'altres qüestions.

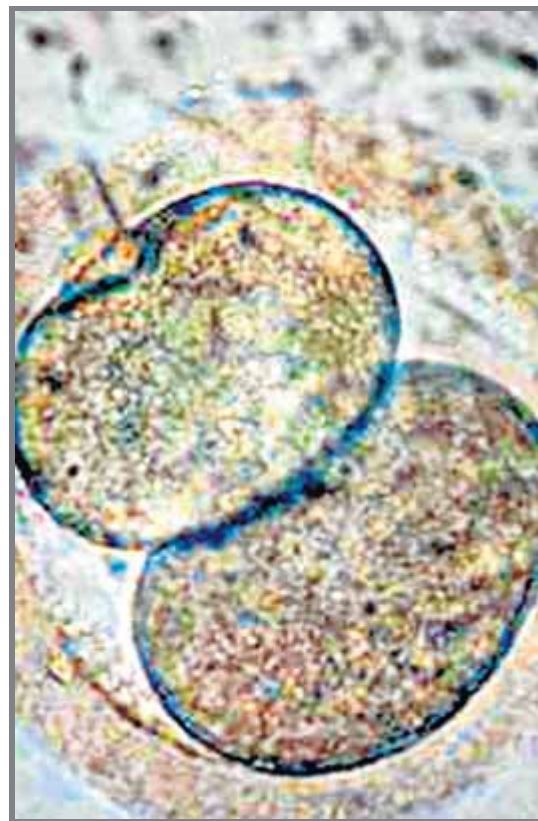
La vida per mantenir-la

La vida cal cuidar-la, i en aquesta cura la investigació biomèdica i els professionals de la salut hi juguen un paper destacat. A punt de finalitzar una dilatada carrera plena d'èxits i reconeixement, Henry Marsh, un dels neurocirurgians més eminents de la Gran Bre-

tanya, ha volgut exposar al món l'essència d'una de les especialitats mèdiques més fascinants que hi ha. El resultat ha estat *Sobretot no facis mal*, una confessió personal i una visió extraordinàriament humana de l'ofici de salvar vides –i de vegades, com reconeix amb una honradesa que fa posar la pell de gallina, de cometre errors i encadenar infortunis-. Un relat valent i honest que exampla el llinar de saviesa i compassió, i encomana unes irrefrenables ganes de viure.

La vida per viure més

I si volem viure més i sobretot millor, *La ciència de la llarga vida*, de Valentí Fuster i Josep Corbella, ens posarà al

dia sobre les troballes en aquest camp. Fuster és director del Centre Cardiovascular del Mount Sinai Hospital de Nova York i Corbella és periodista, responsable de l'àrea de ciència de *La Vanguardia*. Com diuen explícitament al llibre, "la humanitat està guanyant la batalla demogràfica: en la societat actual una persona de 40 anys és vista com un jove". A les seves pàgines descobrirem que l'edat és només un número i que, malgrat no puguem actuar sobre l'edat cronològica, sí que podem fer-ho sobre la biològica. Des de la superficialitat de les arrugues a la profunditat del benestar, la felicitat i la motivació, res no escapa a aquesta dissecció de com viure potser una mica més, però sobretot millor. *

SOBRE L'ALQUÍMIA DE LA VIDA

Joan Borja i Sanz

Editorial: Onada
Benicarló, 2016
Pàgines: 184
Preu: 17 euros

SOBRETOT NO FACIS MAL

Henry Marsh

Editorial: Salamandra
Barcelona, 2016
Pàgines: 320
Preu: 19 euros

LA CIÈNCIA DE LA LLARGA VIDA

Valentí Fuster i Josep Corbella

Editorial: Columna
Barcelona, 2016
Pàgines: 304
Preu: 20 euros

La clonació ens un dels temes de què parla el llibre de Joan Borja / ARXIU